

У порівнянні з німецькими норми ЦПК України, що регламентують процес доказування, є більш імперативними та містять більше положень, що обмежують сторін спору, як наприклад норма, що суд не бере до уваги докази, які не стосуються предмета доказування (ч. 4 статті 77 ЦПК України). Тоді як належність доказів відповідно до законодавства Німеччини визначається у їх співвідношенні до конкретної справи, не останню роль грає направленість судової системи на пошук об'єктивної істини та ретельність ведення судової справи. Отже німецькі суди є більш вільними у процесі оцінки усних доказів. Однак, все ж таки, рішення судів мають базуватися на фактичних обставинах, які мають відношення до справи. Отже розглянуті норми ЦПК ФРН дають змогу спростити та поліпшити процес судового дослідження доказів шляхом застосування процедури підтвердження доказом певних обставин справи у ході попереднього розгляду безпосередньо в судовому засіданні.

З метою ефективного розвитку національного процесу доказування у цивільному судочинстві доцільною вбачається імплементація положень німецького законодавства, що стосуються належності і допустимості усних доказів, у цивільне процесуальне законодавство України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Симбірська Є. В. Окремі аспекти змісту допустимості доказів у цивільному процесі. *Jurnalul juridic national*. 2019. № 4. С. 108–112.
2. Городовенко В. Принцип рівності громадян перед законом і судом. *Вісник Конституційного Суду України*. 2012. № 2. С. 178–186.

Петренко Наталія Дмитрівна,
аспірантка кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»,
суддя Господарського суду Одеської області

СУДОВА НЕУСТОЙКА (АСТРЕНТ): ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

Відповідно до ч. 3 ст. 129-1 Конституції України контроль за виконанням судових рішень здійснює суд. Як правильно зазначає І. В. Андронов, «розуміючи той факт, що законодавець використовує термін

«судове рішення» як узагальнюючий термін для всіх актів правосуддя, можна зробити висновок, що на суд покладається обов'язок здійснювати контроль за реальним виконанням усіх своїх рішень, незалежно від процесуальної форми їх викладення, якщо рішення підлягає примусовому виконанню» [1, с. 114]. Основною ж формою судового контролю залишається передбачена у ЦПК України процедура оскарження до суду рішень, дій або бездіяльності приватного виконавця, державного виконавця, іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судового рішення. Такий судовий контроль відбувається виключно за скаргою заінтересованої особи, а тому цивільне процесуальне законодавство, на відміну від Кодексу адміністративного судочинства України, не надає суду юридичних засобів здійснення контролю за виконанням кожного свого рішення, зокрема, у формі зобов'язання суб'єкта владних повноважень, не на користь якого ухвалене судове рішення, подати у встановлений судом строк звіт про виконання судового рішення.

Натомість законодавству деяких країн відомі інші процесуальні інститути, які дозволяють посилити судовий контроль за виконанням рішень. Астрент (фр. *l'astreinte*) у французькому процесуальному праві – це один із видів грошового штрафу, який визначається судом на випадок невиконання боржником зобов'язання, встановленого судовим рішенням, з метою стимулювання добровільного та сумлінного виконання судових актів особами, на яких покладені будь-які обов'язки. Таким чином, це санкція, що характеризується, по відношенню до судового рішення, допоміжним характером, яка полягає у сплаті грошової суми, пропорційної тривалості затримки у виконанні зобов'язання, або до суми вчинених порушень. Витоки формування такого правового інституту можна віднайти принаймні з Кодексу Наполеона.

Люксембург та Голландія законами від 21 липня 1976 р. та від 3 жовтня 1978 року відповідно запровадили подібні норми. В бельгійську правову систему аналогічний інститут було запроваджено законом від 31 січня 1980 року, який фактично ввів у бельгійське законодавство положення Конвенції Бенілюксу про *astreinte* для однакового застосування в Бельгії, Голландії та Люксембурзі. Положення ґрунтувалося на положеннях закону Нідерландів, а не законодавства Франції, тому про запозичення саме французької моделі можна говорити доволі умовно, адже стосується головним чином тільки фундаментальної концепції *astreinte* та її назви [2].

В Італії законом від 24 жовтня 2003 року було запроваджено інструмент «непрямого виконання», що передбачає заходи грошового примусу, які мають застосовуватися лише до прав, що впливають із невзаємозамінних зобов'язань [3].

Так само і стаття 27 Модельних правил європейського цивільного процесу (Model European Rules of Civil Procedure) ELI-Unidroit пропонує можливість встановлення судом у якості санкцій негативних фактичних висновків, зобов'язати сторону або її адвоката покрити витрати, пов'язані з невиконанням покладених на них обов'язків, або, у серйозних випадках – видати розпорядження про сплату штрафу (*astreinte*), адміністративні санкції, в порядку, передбаченому національним законодавством [4]. При цьому доцільним розрізняти саме прямі санкції, які включають штрафи, судові неустойки (*astreinte*) арешт чи позбавлення волі за неповагу до суду. Тоді як непрямі санкції включають встановлення несприятливих для сторони висновків, винесення заочного рішення, відмову у задоволенні позову чи вжитті забезпечувальних заходів.

Дискусія щодо запровадження астренту в національній практиці продовжилася у Концепції рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України, підготовленій членами Робочої групи, утвореної постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення робочої групи щодо рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України» від 17 липня 2019 р. № 650. Зокрема, пропонується доповнити Цивільний кодекс України положеннями про судову неустойку або пеню за неналежне виконання рішення суду (астрент), згідно з яким «суд може за вимогою позивача зобов'язати відповідача виплатити на користь позивача грошову суму, якщо відповідач не виконає рішення суду». Розробниками концепції правом на застосування астренту пропонується наділити суд, якщо подано позов про виконання зобов'язання в натурі, однак астрент не може бути нараховано на грошові вимоги [5, с. 35]. Таким чином, пропоновані положення щодо астренту не вимагають закріплення у процесуальному законодавстві, натомість узгодження пропонованих змін із цивільним процесуальним законодавством буде доцільним, адже слід передбачити порядок подання такої заяви, наявності у суду права з власної ініціативи застосовувати судову неустойку, збільшувати чи зменшувати її розмір або строк, на який її встановлено чи з якого вона починає обраховуватися.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андронов І. В. Судові рішення в цивільному процесі України: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2018. 435 с.
2. Glos G. Astreinte in Belgian Law. *International Journal of Legal Information*. 1985. 13(1-2). P. 17-27. URL: doi:10.1017/S0731126500018370.
3. Caracciolo A.; Stamerra F.; Cesareo F. Astreintes and Italian Law. *Civil Procedure Review*. 2017. [S. l.], v. 8, n. 2. P. 45–72, URL: <https://civilprocedurereview.com/revista/article/view/150>.
4. ALI/UNIDROIT Principles of Transnational Civil Procedure. URL: <http://www.unidroit.org/english/principles/civilprocedure/ali-unidroitprinciples-e.pdf>.
5. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: АртЕк, 2020. 128 с.

Поліщук Павло Анатолійович,

аспірант кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

СУДОВИЙ ПОРЯДОК ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ СМЕРТІ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

На даний час наша держава переживає тяжкий період воєнного стану у зв'язку з військовою агресією РФ, в період з 24 лютого 2022 по 01 листопада 2022 року певна кількість територій України перебували в тимчасовій окупації, а деякі продовжують перебувати і надалі. Так розкриваючи поняття воєнного стану можна зазначити, що – це особливий правовий режим, який вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1]. Отже, законодавець чітко регламентує поняття воєнного стану, та надає уточнення, що в даний період, можуть бути обмежені конституційні права і свободи людини і громадянина. Також, вказано,